

dager etter at denne romanens er levert til forlaget, 20 år etter barndomsvennens selvmord. I denne fortellingen fremkommer sårbarhetsfaktorer som «dødelig perfektjonisme» og uhåndterbart sinne og skam, faktorer som Normann-Eide her knytter an til nyere forskning på selvmord blant unge menn.

En av romanene, *Et hav av tid*, skrevet av Morken Andersen i 2002, omhandler et skilt foreldreparets prosess natten før de skal følge sin sekstenårige datter til graven: Hvorfor døde kjærligheten dem imellom? Og så det uforståelige: Hvorfor orket ikke Ebba leve lenger? I dette som i samtlige kapitler, skildres historien ved hjelp av uttrykksfulle sitater. Judith og Johans smertefulle prosess blir sterkt og tydelig skildret. Og det samme blir også hvordan dialogen åpner for nærhet og forsoning med hverandre og med tapet av Ebba, og skaper bevegelse mot en vei videre, uten henne.

Den siste romanen Normann-Eide har valgt ut, er *Kollektivt selvmord* av Arto Paasilinnas. Romanen, som kom i 1990, handler om overlevelse og synliggjør potensialet som ligger i det sosiale fellesskapet. Paasilinnas beskriver dette gjennom dialoger i en buss, der passasjerene, som alle har bestemt seg for å avslutte livet, er på vei mot stupet på Nordkapp. På tross av temaet er dette en bok til å humre av. Mellom mennesker som

sliter med ensomhet, psykiske lidelser og alkoholproblemer, oppstår det relasjoner som gir grobunn til livsønsket i dem. Romanen av Paasilinnas er en god «avslutning» på gjennomgangen av romaner om selvmord. Etter fortellinger der risikofaktorene står i kø, kommer denne romanen og minner oss om relasjonens beskyttende kraft.

Bakerst i boken, s. 148–149, finnes en nyttig oversikt over instanser med telefonnummer hvor man kan søke hjelp døgnet rundt, støtte over telefon eller via samtale, hvor man kan hente informasjon.

Det finnes mange romaner som omhandler selvmord, og denne boken analyserer ti av disse. Boken inspirerer til å lese romaner jeg ikke har lest, og til å gå tilbake til dem jeg har lest tidligere. Kanskje kan vi gjennom skjønnlitterære selvmord bli bedre til å snakke sammen om døden som en del av livet? Kan vi snakke sammen om selvmordstanker som en naturlig respons på krevende livserfaringer som oppleves overveldende, og ikke som en «syk» tanke, kan kanskje terskelen til å be om hjelp tidlig i prosessen bli litt mindre. Vi har ennå et stykke vei å gå fra tabu til åpenhet når det gjelder temaet selvmord og suicidalitet. Denne boken er et godt bidrag på veien.

May Vatne
may.vatne@hioa.no

S. R. Aminof, A. O. Berg, T. V. Lagerberg, I. Melle, C. Simonsen, T. Ueland og M. Aas
Psykose og samfunn
Universitetsforlaget, 2015

Tittelen på boken *Psykose og samfunn* synes å gi lovnad om å belyse en sådan sammenheng, presentert av forskere ved Jepsens Senter for psykoseforskning. Denne forskningsinstitusjonen har som målsetting å «svare på hva de definerer som sentrale og grunnleggende spørsmål fra personer med psykotiske lidelser: «Hva er årsaken til schizofreni og bipolare lidelser? Hva er de positive og negative sidene ved behandlingen? Hvordan utvikler sykdommen seg over tid?».

På vaskeseddelen bak skrives at «søken etter rent biologiske forklaringsmodeller for psykoselidelser de senere år har vist klare begrensninger, mens samfunnsfaktoren ser ut til å spille en større rolle enn man i en periode har antatt». Ut fra dette har de valgt å definere samfunn ved miljøfaktorer som urbanisering, migrasjonserfaring, barndomsstraumer og rusmisbruk. Dette kan synes som en snever definisjon av hva et samfunn er, men forfatterne presenterer den ved at de forsker på «det genetiske grunnlaget for syk-

domsrisiko (...), sammenhengen mellom gener, hjernestrukturer og lanstidsforløp».

Et av de sentrale spørsmålene til senteret er «hvordan miljøfaktorer samspiller med genetiske faktorer i å påvirke symptom- og funksjonsutvikling?». Boken gir en god beskrivelse av eksisterende forskning om dette spørsmålet. Så kanskje en mer treffende tittel for innholdet ville være «Psykose og miljø?»

Første kapittel snevrer spørsmålet ytterligere til om vi «Trenger kunnskap om miljøet i genetikkens tidsalder?». Her synes det å legges mest vekt på å presentere kunnskapen om de genetiske faktorene ut fra den naturvitenskapelige tenkningsmåten med symptomer og forløp, årsak og virkning, dvs. en utenfrabeskrivelse av psykoselidelse. Det er lagt mindre vekt på årsaksteorier, men her beskrives også stress-sårbarhetshypotesen, og derved miljøets betydning. Den sier at vi alle har forskjellige grader av medfødt eller tidlig oppstått sårbarhet, som ved uheldig